

Секція 1. «ОБЛІК ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ»

УДК 630*2 (447.87):638.132:635.054

МЕДОНОСИ У ДЕНДРОФЛОРИ М. ІРШАВА

HONEY PLANTS IN THE DENDROFLORA OF THE IRSHAVA CITY

Зейкан А. П., Мигаль А. В.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

e-mail: kaf-forest@uzhnu.edu.ua

Наведено результати досліджень видового та кількісного складу представників медоносної дендрофлори на території м. Іршава. Здійснено аналіз фітосанітарного стану досліджуваних об'єктів та підготовлено пропозиції щодо оптимізації фітосанітарного стану та асортименту медоносної фракції дендрофлори.

Ключові слова: медоноси, дендрофлора, видовий склад, фітосанітарний стан, м. Іршава.

Медоносні рослини – єдине природне джерело медозбирання для бджіл. Для підтримки і вдосконалення галузі бджільництва потрібно неабияку кількість та різноманітність медоносних рослин, які забезпечать хороший медозбір. Найбільш поширеними медоносами серед деревної рослинності є: липа серцелиста, л. широколиста, акація біла, а. жовта; гіркокаштан звичайний, клен гостролистий, к. польовий, к. татарський; верба біла, в. козяча; айва звичайна, шовковиця чорна. Серед кущів: крушина ламка, кизил звичайний, аморфа кущова, жимолость, верес [1].

Для успішного розвитку бджільництва і отримання бажаної товарної продукції високої якості необхідна наявність різноманітних медоносних і пилконосних рослин, адже вони є єдиним природним джерелом корму для бджіл. Зменшення у природі різноманітності рослин-медоносів призводить до закладання бджолами неповноцінних кормів, які містять меншу кількість вітамінів, мінералів, фітогормонів. Одночасно це є причиною виробництва менш цінної продукції бджільництва. Тому дослідження перспектив використання головних, дикоростучих, малопоширених видів медоносних і пилконосних рослин для збереження їх біорізноманіття, раціонального використання, як природних ресурсів у бджільництві та збагачення їх асортименту є актуальним науковим напрямком [2].

Методика дослідження. Дослідження медоносної дендрофлори здійснювалося на території міста Іршава протягом 2018–2019 рр. Визначення рослин здійснювалось за допомогою «Визначника рослин Українських Карпат» [3], «Определителя высших растений Украины» [4]. Назви рослин наведено за зведенням С.Л. Мосякіна та М.М. Федорончука [5]. Віднесення представників дендрофлори до категорії медоносів здійснювалось відповідно до «Атласу медоносних рослин України» [1].

У процесі виконання роботи здійснювалось маршрутне дослідження. Маршрутні дослідження здійснювались з метою вивчення видового складу та стану медоносної фракції дендрофлори досліджуваної території. Камеральним методом здійснювалась обробка даних, отриманих під час польових досліджень. Фітосанітарний стан деревних та чагарникових порід оцінювався за шкалою Н. П. Красинського у модифікації Ю. З. Кулагіна [6].

Результати дослідження. За результатами дослідження встановлено, що на території м. Іршава зростає 2507 медоносних рослин, які належать до 24 видів, 18 родів, 13 родин. Із них у 75,8% – життєва форма дерева, 24,2% – кущі (Таблиця 1.).

Таблиця 1.

Систематичне положення та кількісні показники медоносів м. Іршава

Вид (українською мовою)	Вид (латинською мовою)	Загальна кількість екземплярів, шт.	% від загальної кількості рослин	Кількість вулиць, де зростає вид, шт.
1	2	3	4	5
Родина Жимолостеві (<i>Caprifoliaceae</i>)				
Калина звичайна	<i>Viburnum opulus</i> L.	17	0,6	9
Родина Бобові (<i>Fabaceae</i>)				
Акація біла	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	66	2,6	20
Акація жовта	<i>Caragana arborescens</i> Lam.	15	0,5	5
Родина Цезальпінієві (<i>Caesalpiniaceae</i>)				
Гледичія колюча	<i>Gleditsia triacanthos</i> L.	28	1,1	9
Родина Бігнієві (<i>Bignoniaceae</i>)				
Катальпа бігнієвидна	<i>Catalpa bignonioides</i> Walt.	58	2,2	14
Родина Вербові (<i>Salicaceae</i>)				
Верба ламка	<i>Salix fragilis</i> L.	132	5,2	16
Верба прутовидна	<i>Salix viminalis</i> L.	44	1,7	7
Родина Гіркокаштанові (<i>Hippocastanaceae</i>)				
Гіркокаштан звичайний	<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	152	6,1	13
Родина Жостерові (<i>Rhamnaceae</i>)				
Крушина ламка	<i>Frangula alnus</i> Mill.	20	0,7	12

Продовження Таблиці 1.

1	2	3	4	5
Родина Кизилові (<i>Cornaceae</i>)				
Кизил звичайний	<i>Cornus mas</i> L.	6	0,2	4
Родина Кленові (<i>Aceraceae</i>)				
Клен гостролистий	<i>Acer platanoides</i> L.	51	2,0	8
Клен польовий	<i>Acer campestre</i> L.	20	0,7	8
Явір	<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	8	0,2	3
Родина Липові (<i>Tiliaceae</i>)				
Липа серцелиста	<i>Tilia cordata</i> Mill.	70	2,7	24
Липа широколиста	<i>Tilia platyphyllos</i> Scop.	19	0,7	9
Родина Маслинові (<i>Oleaceae</i>)				
Бузок звичайний	<i>Syringa vulgaris</i> L.	461	18,1	33
Родина Розові (<i>Rosaceae</i>)				
Яблуня домашня	<i>Malus domestica</i> Borkh.	397	15,6	31
Черешня	<i>Cerasus avium</i> (L.) Moench.	391	15,4	33
Слива розлога, алича	<i>Prunus divaricata</i> Ledeb	52	2,0	20
Слива домашня	<i>Prunus domestica</i> L.	385	15,1	30
Айва звичайна	<i>Cydonia oblonga</i> Mill.	48	1,9	18
Глід одноматочковий	<i>Crataegus monogyna</i> Jacq.	15	0,5	6
Ожина звичайна	<i>Rubus caesius</i> L.	23	0,9	4
Родина Шовковицеві (<i>Moraceae</i>)				
Шовковиця чорна	<i>Morus nigra</i> L.	17	0,6	12
РАЗОМ		2507	100	35

За результатами дослідження можна зробити висновок, що на території м. Іршава найбільш поширеними медоносними рослинами є плодові, серед яких: яблуня домашня, слива домашня, черешня, а також гіркокаштан звичайний, верба ламка та бузок звичайний. Не менш поширеними є липа серцелиста, акація біла, катальпа бігніонієвидна та слива розлога (Рис.1).

Під час інвентаризації був досліджений фітосанітарний стан представників медоносної дендрофлори на території м. Іршава. Результати аналізу наведені у Таблиці 2.

Аналіз фітосанітарного стану деревних та кущових медоносних рослин вказує на те, що велика кількість рослин знаходиться у здоровому стані. Під час інвентаризації було нараховано 2258 екземплярів медоносних рослин без ознак пошкодження, що становить

90% від загальної кількості. До решти (10%) відносяться ослаблені, відмираючі та відмерлі рослини.

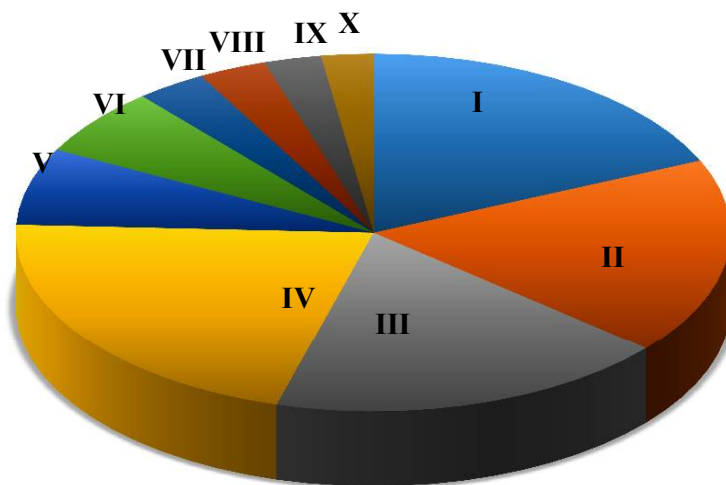

Рис. 1. Спектр розподілу найбільш поширених медоносів м. Іршава (%):

I – *Malus domestica* - 15,6%; II – *Prunus domestica* – 15,1%; III – *Cerasus avium* – 15,4%; IV – *Syringa vulgaris* – 18,1%; V – *Aesculus hippocastanum* – 5,9%; VI – *Salix fragilis* – 5,2%; VII – *Tilia cordata* – 2,7%; VIII – *Robinia pseudoacacia* – 2,6%; IX – *Catalpa bignonioides* – 2,2%; X – *Prunus divaricata* – 2,0%.

Таблиця 2.

Фітосанітарний стан медоносів дендрофлори м.Іршава (за шкалою Н. П. Красинського у модифікації Ю. З. Кулагіна [5])

№	Фітосанітарний стан	Кількість екземплярів, шт.	У відсотках,%
1	I (без ознак ослаблення)	2258	90
2	II (ослаблені)	190	8
3	III (дуже ослаблені)	25	1
4	IV (відмираючі)	13	0,5
5	V (свіжий сухостій)	3	0,1
РАЗОМ		2507	100

Висновки. У процесі інвентаризації медоносів дендрофлори на території м. Іршава виявлено 24 види.

Найбільшою кількістю представлені плодіві деревні рослини: яблуня домашня, слива домашня та черешня домашня. Їхня кількість у межах від 300 - 400 дерев. Серед чагарникових домінує бузок звичайний, кількість якого становить – 461 екземпляр.

За фітосанітарним станом переважна кількість рослин знаходиться у здоровому стані. Проте, є невелика частка таких, що мають пошкодження стовбура та гілок, морозобійні тріщини, сухі гілки та плодіві тіла трутовика справжнього (верба ламка). Також наявні кілька дерев у стані свіжого сухостою (гледичія колюча).

Через наявність певної кількості пошкоджених та хворих рослин необхідно здійснити санітарну рубку дерев з сухими та пошкодженими гілками, вирубати сухі та відмираючі рослини і на їх місця здійснити висадку молодих дерев. Також можна покращити асортимент рослин такими видами: акація рожева, горобина звичайна, спірея калинолиста, бузина чорна та форзиція. Посадкою молодих дерев можна кількісно покращити деревні види, які перебувають у малій кількості. Також на деяких недостатньо озелених вулицях міста доцільно зробити рядову посадку клена гостролистого шаровидної форми. Даний вид характеризується хорошими медоносними якостями, має чітку та густу крону, стійкий до загазованості, пилу та є шумопоглиначем.

Список використаної літератури

1. Боднарчук Л. І. Атлас медоносних рослин України / Л. І. Боднарчук; ред. А. М. Ілляш, В. А. Соломаха - К. : Урожай, 1993. – 269 с.
2. Бородачев А. В. Методы проведения научно-исследовательских работ в пчеловодстве / А. В. Бородачев, А. И. Бурмистров. – К. : - НИИЦ, 2006. – 154 с.
3. Барбарич А. І. Визначник рослин Українських Карпат / А. І. Барбарич, Є. М. Брадїс, Ю. В. Верниченко та ін. – К. : Наук. думка, 1977. – 434 с.
4. Доброчаева Д. Н. Определитель высших растений Украины / Д. Н. Доброчаева, М. И. Котов, Ю. Н. Прокудин и др. – К. : Наук. думка, 1987. – 548 с.
5. Mosyakin S.L. Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist / Mosyakin S.L., Fedoronchuk M.M.- Kiev, 1999.- 345 p.
6. Тарабрин В. П. Фитотоксичность органических и неорганических загрязнителей / В. П. Тарабрин, Е. Н. Кондратюк, В. Г. Башкатов и др. – К. : Наук. думка, 1986. – 216 с.